
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Parkhill Tienda, Gina; Izquierdo Grau, Guillem, dir. La prova en el procés civil : aproximació als nous mitjans de prova. 2024. (Grau en Administració i Direcció d'Empreses i Grau en Dret)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/303130>

under the terms of the license

**La Prova en el Procés Civil: Aproximació als
Nous Mitjans de Prova**

AUTOR/A: Gina Parkhill Tienda

TUTOR/A: Guillem Izquierdo Grau

GRAU: Administració i Direcció d'Empreses i Dret

CENTRE: Universitat Autònoma de Barcelona

DATA DE LLIURAMENT: 13 de maig de 2024

RESUM I PARAULES CLAU

RESUM

L'objecte del present Treball de Fi de Grau aborda el paper protagonista que estan adoptant els mitjans de prova tecnològics, en especial la prova electrònica, en el procés civil espanyol. Amb la consolidació de la tecnologia en tots els àmbits de la nostra societat, la recopilació, presentació i avaluació de la prova electrònica ha emergit com a un element fonamental de l'Administració de Justícia. Aquest treball analitza els desafiaments i oportunitats associats amb la prova electrònica, destacant el seu impacte en l'eficiència del procés judicial i en la presa de decisions judicials. S'exploren qüestions relacionades amb l'autenticitat, integritat i admissibilitat d'aquests mitjans de prova, així com també les implicacions pràctiques en el nostre sistema jurídic, com poden ser implicacions ètiques i de privacitat. A més, s'analitzen les tendències legislatives i jurisprudencials que guien el tractament de la prova electrònica. Amb el present treball es pretén contribuir a una comprensió sobre com la tecnologia transforma el panorama legal en l'activitat processal de la prova, i ofereix perspectives sobre com optimitzar l'ús de la prova electrònica per arribar a una justícia més eficient i equitativa en l'àmbit civil.

Paraules clau: mitjans de prova, prova electrònica, procés civil, transformació legal.

ABSTRACT

The theme of this paper is that of the growing importance of the role of technological means of evidence in the Spanish civil process. With the consolidation of technology in all areas of society, the gathering, presentation and evaluation of technological evidence has emerged as an essential element of the Administration of Justice. This paper analyses the challenges and opportunities associated with technological evidence, highlighting its impact in the efficiency of the judicial process and in the judicial decision making. It explores questions related to the authenticity, integrity, and admissibility of this type of evidence, as well as the practical implications for our judicial system, such as those related to ethical or privacy issues. Furthermore, it analyses the legislative and jurisprudential tendencies that guide how technological evidence is dealt with. The aim of this paper is to contribute to an understanding as to how technology transforms the legal framework within the procedural activity that is the presentation of evidence, and it offers perspectives on how to optimize the use of technological evidence to achieve a more efficient and equitable justice in the field of civil law.

Key words: means of evidence, technological evidence, civil process, legal transformation.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. MARC CONCEPTUAL DE LA PROVA	2
2.1. Concepte de Prova en el Procés Civil	2
2.2. La garantia constitucional de la prova a l'article 24 de la Constitució Espanyola	3
2.3. Fonts i mitjans de prova.....	5
3. LA REGULACIÓ DE LA PROVA EN LA LLEI 1/2000, DE 7 DE GENER, D'ENJUDICIAMENT CIVIL	6
3.1. Adequació de la LEC als nous mitjans tecnològics	6
3.2. La reforma de la LEC de 20 de desembre de 2023	9
4. MITJANS DE PROVA TRADICIONALS VS. NOVES TECNOLOGIES.....	11
4.1. Anàlisi dels Mitjans Tradicionals de Prova.....	11
4.1.1. <i>Interrogatori de les parts</i>	12
4.1.2. <i>Prova documental</i>	13
4.1.3. <i>Prova pericial</i>	14
4.1.4. <i>Reconeixement judicial</i>	14
4.1.5. <i>Interrogatori de testimonis</i>	15
4.2. Incorporació de Noves Tecnologies en l'Activitat Probatòria	15
4.2.1. <i>Mitjans de prova tecnològics</i>	16
4.2.1.1. <i>La reproducció de sons i imatges</i>	17
4.2.1.2. <i>La utilització dels suports de registrament de dades o xifres</i>	19
4.2.2. <i>Fonts de prova tecnològiques</i>	19

5. LA PROVA ELECTRÒNICA.....	21
6. DESAFIAMENTS JURÍDICS I ÈTICS DE L'ADMISSIÓ DE PROVES ELECTRÒNIQUES	23
6.1. Problemes Jurídics en l'Admissió de Proves Electròniques.....	23
6.2. Consideracions Ètiques de la Prova Electrònica en el Procés Civil.....	26
7. PERSPECTIVES FUTURES	29
8. CONCLUSIONS.....	32
BIBLIOGRAFIA	34

LLISTAT D'ABREVIACIONS

Art(s.): Article(s)

CE: Constitució Espanyola

Fonament Jurídic: FJ

Intel·ligència Artificial: IA

LEC: Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil

LO: Llei Orgànica

LOPJ: Llei Orgànica del Poder Judicial

Pàg.: Pàgina

SS.: Següents

STC: Sentència del Tribunal Constitucional

STS: Sentència del Tribunal Suprem

TC: Tribunal Constitucional

TIC: Tecnologies de la Informació i de la Comunicació

UE: Unió Europea

1. INTRODUCCIÓ

La tecnologia i els avenços tecnològics han canviat de manera significativa molts dels àmbits de la societat, un d'ells el món jurídic. Les noves tecnologies van adoptant cada vegada més importància no només en l'Administració de Justícia espanyola, sinó també en l'àmbit jurídic en general, apostant cada vegada més per la digitalització dels procediments. D'igual manera, aquestes novetats porten amb sí també nous reptes als que el sector legal s'ha d'enfrontar en el si de l'era digital.

L'aparició de nous mitjans tecnològics ha transformat el funcionament de les institucions, dels procediments jurídics, i per tant, també de la prova en el procés civil. Tant és així que la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, on s'hi regula extensament l'activitat processal de la prova, incideix en la seva Exposició de Motius en els nombrosos i importants canvis que ha patit dita Llei pel que fa als mitjans de prova.

En aquest context canviant i en una societat cada vegada més bolcada en l'ús de la tecnologia, aquest Treball de Fi de Grau té per objecte estudiar com els nous mitjans tecnològics han afectat la prova en el procés civil, una activitat processal essencial, i el correcte desenvolupament de la qual s'ha de garantir en tot procés.

L'elecció del tema d'aquest treball parteix especialment de l'interès per comprendre com la tecnologia influeix en l'obtenció, presentació i valoració de les proves en el procés civil, així com l'adaptació als canvis que la digitalització de la societat imposa en general en el sistema legal.

Des d'una perspectiva jurídica, aquest treball aborda la temàtica amb un enfocament de les implicacions legals, ètiques i pràctiques de l'adopció de mitjans tecnològics de prova, examinant amb detall el context legal existent, especialment la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, i com aquesta ha anat evolucionant per anar-se adaptant a les noves realitats tecnològiques.

Amb aquest treball es pretén mostrar com, per una banda, la integració de la prova electrònica en el procés civil augmenta l'eficiència d'aquest, però com, per altra banda, també planteja desafiaments importants, sobretot pel que fa a la seva autenticitat, integritat i admissibilitat.

La metodologia utilitzada per dur a terme aquesta investigació inclou l'anàlisi de la legislació actual i de novetats normatives recents, i l'estudi en profunditat de l'activitat

processal de la prova, tant en textos legals com doctrinals. També la revisió de monografies, articles i notícies d'actualitat pel que fa a la prova electrònica, i jurisprudència rellevant que il·lustra les aplicacions i desafiaments d'aquests nous mitjans probatoris.

Per últim, l'objectiu és demostrar que la integració efectiva dels mitjans de prova tecnològics pot enfortir la justícia, sempre i quan s'abordin adequadament els desafiaments que comporten, i com aquesta qüestió és una realitat que s'imposa sense fre i amb força, de manera que es converteix en una necessitat la seva integració de manera correcta en el sistema jurídic.

2. MARC CONCEPTUAL DE LA PROVA

2.1. Concepte de Prova en el Procés Civil

La prova constitueix una activitat processal essencial regulada extensament a la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, en endavant LEC, en els seus Capítols V i VI del Títol I del Llibre II. La seva importància rau en el fet que el dret a la prova és un aspecte fonamental del dret de defensa, així com una de les garanties del degut procés. És per aquest motiu que el dret a la prova es troba emparat a l'art. 24.2 de la Constitució Espanyola (en endavant, CE), el qual proclama el dret a "utilitzar els mitjans de prova pertinents per a la seva defensa".

Tot i que la LEC no ofereix una definició com a tal per part del legislador del que és la prova, sí que n'estableix els seus elements, de manera que se'n pot extreure que la prova és una activitat processal que duen a terme fonamentalment les parts d'un procés, cadascuna de les quals ha de demostrar uns determinats fets. Aquests fets són acreditats mitjançant l'ús dels mitjans de prova establerts per la Llei.

D'aquesta manera, els mitjans de prova són els instruments pels quals les parts processals tracten d'acreditar els fets que volen que el jutge determini que són vertaders en el procés, i es troben regulats en els arts. 299 i següents de la LEC.

El legislador sí que defineix a l'art. 281.1 de la LEC què s'entén per objecte de prova, això és, tots aquells fets que guardin relació amb la tutela judicial que es pretengui obtenir en el procés. Ara bé, el mateix article fa una breu delimitació sobre què s'hi inclou i què

se n'exclou d'haver de ser provat; és a dir, aquells fets sobre els que les parts estiguin d'acord, i que per tant sobre els quals no existeixi controvèrsia, estaran exempts de prova, així com aquells fets definits com a “notoris”¹, aquells que es tenen per certs per ser generalment considerats com a tals per la majoria de la població, en el lloc i època en els que es desenvolupa el procés.

Segons Cachón (2021)², per concretar el concepte i la funció de la prova és necessari distingir dos punts de vista diferents, tot i que complementaris. Primerament, des de la perspectiva de les parts processals, la prova és l'activitat processal que va dirigida a convèncer el tribunal que la seva versió sobre els fets controvertits és vertadera i, per tant, convèncer també el tribunal que la versió de la part contrària és falsa. Per altra banda, des de la perspectiva del tribunal que ha de dictar sentència, la prova és l'activitat processal que té com a últim objectiu determinar quina de les dues versions fàctiques de les parts, normalment contradictòries, és la que s'ajusta a la realitat i, per tant, la vertadera. La tesi de Sentís Melendo (1979)³ determina que “la prova és la verificació d'afirmacions formulades per les parts, relatives, en general, a fets i excepcionalment a normes jurídiques, que es realitzen utilitzant fonts les quals es porten al procés per determinats mitjans”, i Carnelutti (1973)⁴ expressa que des del punt de vista semàntic “prova, com a substantiu de provar és, doncs, el procediment dirigit a tal verificació”, és a dir, provar seria el procediment de verificació dels fets al·legats per les parts.

2.2. La garantia constitucional de la prova a l'article 24 de la Constitució Espanyola

Tal com s'ha fet referència a l'apartat anterior, l'art. 24 de la CE empara el dret fonamental a la tutela judicial efectiva, un dret conformat per un conjunt de garanties processals dirigides a la consecució d'un judici just per a les parts d'un procés. Entre

¹ Cal fer una distinció entre allò que s'entén per fets notoris i aquells fets per coneixement privat del Jutge. Atenent al principi dispositiu, acreditar un fet per coneixement privat del Jutge pot generar indefensió per la part que no s'ha pogut pronunciar al respecte. Els fets coneguts pel Jutge, per la seva pròpia cultura o formació, no converteixen automàticament un fet en notori, ja que si es fonamenta un fallo en un d'aquests fets es podria incórrer en un cas d'error judicial, com va passar per exemple en la Sentència de la Sala Primera del Tribunal Suprem núm. 644/2003, de 19 de juny de 2003.

² Cachón Cadenas, M. (2021). *Esquemas de Derecho Procesal II*. UNO Editorial.

³ Sentís Melendo, S. (1979). *La prueba*. Buenos Aires, Ejea.

⁴ Carnelutti, F. (1973). *Instituciones de Derecho Procesal Civil*. Buenos Aires, Ejea.

aquestes garanties hi ha la prova, que com s'ha mencionat a l'apartat anterior, és el dret de tota persona a utilitzar tots aquells mitjans de prova pertinents per a la seva defensa.

Així, és extensíssima la jurisprudència que recull aquesta garantia com a essencial pel dret de defensa; per exemple la STC 37/2000, de 14 de febrer⁵, en el seu Fonament Jurídic 3r, quan determina que la utilització dels mitjans de prova pertinents és un dret fonamental inseparable del dret de defensa emparat a l'art. 24.2 de la CE. També la STC 19/2001⁶, en el seu Fonament Jurídic 4t, estableix aquesta connexió íntima entre el dret a la prova amb els altres drets garantits a l'art. 24 de la CE, senyalant que el dret a la tutela judicial efectiva inclou tota qüestió relativa a la prova (SSTC 89/1986, d'1 de juliol, FJ 2n; 50/1988, de 22 de març, FJ 3r; 110/1995, de 4 de juliol, FJ 4t; etc.), i que és inseparable del dret de defensa (SSTC 131/1995, d'11 de setembre, FJ 2n; 1/1996, de 15 de gener, FJ 2n; i 26/2000, de 31 de gener, FJ 2n). Segons la Sentència 37/2000, és justament aquesta connexió la que ha permès afirmar que el contingut essencial del dret a utilitzar els mitjans de prova pertinents s'integra pel poder jurídic que es reconeix a tot aquell que intervé com a litigant en un procés de provocar l'activitat processal necessària per tal d'aconseguir la convicció de l'òrgan judicial sobre l'existència o inexistència dels fets rellevants per a la decisió del conflicte objecte del procés (FJ 3r).

D'aquesta manera, la vulneració del dret fonamental a la prova gaudeix d'una especial protecció a través de la interposició del recurs d'ampara enfront el Tribunal Constitucional (en endavant, TC). No obstant això, el dret a la prova, com tot dret, està sotmès a uns límits. Per exemple, a la mateixa Sentència 37/2000 estableix que l'admissió i la pràctica dels mitjans de la prova que proposin les parts han de ser lícites i pertinents al cas, quedant la seva admissió a decisió dels òrgans jurisdiccionals (art. 117.3 CE). Així, la limitació més important del dret a la prova és la prohibició de la prova il·lícita, és a dir, d'aquella prova obtinguda amb vulneració de drets fonamentals (art. 11 LOPJ i art. 287 LEC) (Cachón 2021).

Per tant, com determina Castro Durán (2021)⁷, es pot afirmar que a partir d'allò disposat en la nostra Carta Magna, existeix un dret a provar aquells fets que afirmem o

⁵ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Constitucional núm. 37/2000, de 14 de febrer del 2000 (FJ 3r).

⁶ Sentència de la Sala Primera del Tribunal Constitucional núm. 19/2001, de 29 de gener de 2001 (FJ 3r).

⁷ Castro Durán, E. (2021). La prueba electrónica en el proceso civil. *Diario La Ley*, 9964. <https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAMtMSbF1CTEAAmNjEwtTC7Wy1KLizPw8WyMDI0MgMAMJZKZVuuQnh1QWpNqmJeYUpwIAwHlJXzUAAAA=WKE>

rebatem, podent utilitzar qualsevol mitjà de prova admès en dret, respectant les regles processals sobre l'aportació, pràctica i valoració.

2.3. Fonts i mitjans de prova

Per entendre correctament el terme de “prova” en l'àmbit d'un procés civil, és necessari fer una distinció entre el que són les fonts de prova i els mitjans de prova. En aquest sentit, Cachón (2021) defineix les fonts de prova com aquelles persones, objectes i llocs que poden proporcionar coneixements rellevants per tal d'aclarir els fets controvertits en el procés. Per altra banda, els mitjans de prova són les diferents classes d'activitats processals a través dels quals s'incorporen aquestes fonts de prova en el procés.

Així doncs, les fonts de prova venen donades per la realitat, mentre que la llei regula els mitjans de prova. És per aquest motiu que el legislador, per evitar la limitació de l'ús de mitjans de prova establerts per la llei en un procés, per exemple pels avenços tecnològics, recull a l'apartat tercer de l'art. 299 de la LEC l'admissió per part del tribunal de qualsevol mitjà de prova no previst expressament a la llei pel qual se'n pugui obtenir certesa sobre fets rellevants.

En una primera aproximació, Pérez Palací (2014)⁸ classifica els mitjans de prova de l'art. 299 de la LEC entres grups: els clàssics o tradicionals, previstos a l'apartat primer (interrogatori de les parts, prova documental, prova pericial, reconeixement judicial i interrogatori de testimonis); els moderns o actuals (mitjans audiovisuals o informàtics), establerts a l'apartat segon; i finalment, enumera un tercer grup que denomina mitjans de prova futurs, que serien aquells que el legislador incorpora amb la clàusula oberta de l'apartat tercer, és a dir, tots aquells mitjans de prova desconeguts en l'actualitat.

Més endavant es dedicarà un apartat a l'anàlisi més exhaustiva dels mitjans de prova de la LEC i, especialment, de l'impacte de les noves tecnologies sobre aquests.

⁸ Pérez Palací, J. E. (2014). La prueba electrónica: Consideraciones. <https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/39084/1/PruebaElectronica2014.pdf>

3. LA REGULACIÓ DE LA PROVA EN LA LLEI 1/2000, DE 7 DE GENER, D'ENJUDICIAMENT CIVIL

El marc legal de la prova és la LEC, en el seu Capítol V, Títol I del Llibre II, anomenat “*De la prueba: disposiciones generales*”, i dels mitjans de prova i les presumpcions, en el seu següent capítol, anomenat “*De los medios de prueba y las presunciones*”.

Aquesta Llei ha anat canviant i evolucionant al llarg dels anys, tant a partir de la Llei d'Enjudiciament Civil de 1881 i del Codi Civil, així com en sí en ella mateixa: s'hi inclou una major regulació de l'anticipació i l'assegurament de la prova; regula de forma més extensa la càrrega de la prova, introduint els principis de disponibilitat i facilitat probatòria; etc.

Pel que fa als mitjans de prova, la LEC n'introdueix de nous, com serien la regulació de la reproducció de la paraula, so i imatge, i els instruments d'arxiu com a mitjans de prova, previstos a l'art. 299.2 LEC. A més, la Llei 42/2015, de 5 d'octubre, de reforma de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, introdueix modificacions a la LEC per tal d'ajustar-se a les noves tecnologies de la comunicació, així com a l'ús de tècniques i mitjans electrònics, informàtics i telemàtics per part de l'Administració de Justícia i d'aquelles parts que acreditin disposar de tals mitjans; també, recentment ha entrat en vigor el Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, pel qual es preveu la introducció de nombroses modificacions de la LEC.

3.1. Adequació de la LEC als nous mitjans tecnològics

Les noves tecnologies han irromput amb força en la societat, tant per les tasques més senzilles del dia a dia, com per tasques més complexes. L'ús d'aplicacions de missatgeria instantània com WhatsApp, o bé el correu electrònic, han esdevingut un canal d'intercanvi d'informació de gran rellevància. No només això, sinó que també molts documents deixen el paper per passar a digitalitzar-se i a ser intercanviats a través d'aquests canals.

Davant d'aquesta situació, el Dret s'ha vist obligat a anar a la par de la nova realitat social, tal com ja ha anat fent altres vegades històricament, ja que aquesta qüestió afecta tant les relacions entre particulars, com aquelles entre particulars i Administracions Públiques, i així com també aquelles entre diferents Administracions Públiques. És per

això que el Dret ha hagut de regular la introducció de les noves tecnologies en diferents àmbits, tal com la prova en el procés civil.

Tot i que la regulació de la prova en relació als nous mitjans tecnològics ha incrementat en els darrers anys, continua sent escassa en l'actual legislació. Els mitjans de prova recollits a la LEC es poden definir com a actes processals que introdueixen les parts del procés per demostrar a l'òrgan judicial les seves pretensions. Així doncs, l'art. 299 de la LEC enumera els mitjans de prova que s'admeten en el procés civil, sent aquesta una enumeració *numerus apertus*, ja que al seu apartat tercer permet altres mitjans de prova quan estableix que “quan per qualsevol altre mitjà no expressament previst pogués obtenir-se certesa sobre fets rellevants, el tribunal, a instància de part, l'admetrà com a prova”. A més, com ja s'ha vist anteriorment, s'ha d'admetre la prova tecnològica conforme a l'art. 24.2 de la CE, en el que s'estableix el dret a la tutela judicial efectiva, dins del qual s'engloba el dret a utilitzar els mitjans de prova pertinents per a la seva defensa.

No obstant, perquè la prova tecnològica pugui ser admesa, aquesta ha de complir amb determinats requisits, tal com s'estableix en nombrosa jurisprudència, per exemple a la STC 218/1997, de 4 de desembre de 1997⁹, en el seu Fonament Jurídic 3r:

a) La actividad probatoria ha de ser solicitada en la forma y momento legalmente establecidos (SSTC 149/1987 y 1/1996); b) La actividad ha de ser pertinente, lo que, a partir de la competencia de los órganos judiciales para la evaluación de pertinencia (SSTC 44/1984, 147/1987 y 233/1992), supone que el recurrente ha de argumentar convincentemente en torno a la pertinencia de la prueba denegada sin que, por contra, el órgano judicial haya fundamentado el rechazo de un modo no irrazonable (SSTC 233/1992, 131/1995 y 1/1996), o de un modo tardío tal que genere indefensión o riesgo de perjuicio o condicionamiento de su solución sobre la prueba o de la decisión de fondo (SSTC 89 y 131/1995); c) La prueba ha de ser relevante para la decisión del litigio (SSTC 30/1986 y 149/1987), «decisiva en términos de defensa» (STC 1/1996).

És rellevant també tenir en compte la reforma de la LOPJ de 1994 (LO 16/1994, de 8 de novembre), amb la qual es reforma l'art. 230 d'aquesta llei, introduint-hi la possibilitat

⁹ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Constitucional núm. 218/1997, de 4 de desembre de 1997 (FJ 3r).

que els Jutges i Tribunals utilitzin mitjans tecnològics pel desenvolupament de la seva activitat i l'exercici de les seves funcions. És aleshores quan comença una petita aproximació a la prova tecnològica.

Uns anys més tard es promulga la nova LEC, la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, amb la qual s'hi introdueixen les fonts de prova per mitjà de suports informàtics, fet que suposa un gran avenç de la prova tecnològica. No obstant, continua sent una regulació insuficient, degut a què els preceptes introduïts requereixen d'una posterior interpretació jurisprudencial i doctrinal per poder completar un règim processal sobre la prova tecnològica (Bueno de Mata, 2014, pàg. 109)¹⁰.

En aquest sentit, l'article més destacat és el 299. En el seu apartat segon s'estableixen aquells mitjans de prova que estiguin connectats amb les noves tecnologies, mentre que en el seu apartat tercer s'hi afegixen altres mitjans de prova existents o bé que puguin existir en un futur. Són també molt importants els arts. 382 i 384 de la LEC, els quals introdueixen mitjans de prova relacionats amb els instruments per la reproducció de paraules, sons i imatges captats mitjançant instruments de filmació, gravació i altres d'equiparables, així com també instruments que arxiven, coneixen i reproduïen paraules, xifres, dades i operacions matemàtiques.

Després d'aquesta reforma de la LEC es duen a terme diverses reformes legislatives, i es promulguen noves lleis per abordar la qüestió de la prova tecnològica. D'entre aquestes destaquen sobretot la Llei 59/2003, de Firma Electrònica (derogada per la recent Llei 6/2020, d'11 de novembre, reguladora de determinats aspectes dels serveis electrònics de confiança), o la reforma de la Llei 56/2007, de 28 de desembre, de Mesures d'Impuls de la Societat de la Informació, la qual recull com a prova els suports firmats electrònicament i determina quins són els seus criteris d'admissibilitat.

L'any 2015 es reforma novament la LEC, a través de la Llei 42/2015, de 5 d'octubre, reforma amb la qual s'aporta una major regulació de la prova tecnològica. Amb aquesta reforma es considerava necessari reformar en profunditat les diferents actuacions processals per generalitzar i donar major rellevància a l'ús de mitjans telemàtics. Tot i que a la seva Exposició de Motius s'estipula la necessitat d'adaptació als nous mitjans

¹⁰ Bueno de Mata, F. (2014). *Prueba Electrónica y Proceso 2.0. Especial Referencia al Proceso Civil*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.ares.uab.cat/servlet/libro?codigo=555872>

tecnològics per part de l'Administració de Justícia, i s'hi inclou la novetat de l'obligació de tots els professionals de la justícia i òrgans judicials i fiscalies d'emprar els sistemes telemàtics existents en l'Administració de Justícia per a la presentació d'escrits i documents i per la realització d'actes de comunicació processal, altra vegada continua sent una regulació insuficient.

D'aquesta manera, una de les novetats més importants d'aquesta Llei és la reforma de l'art. 135 de la LEC, ja que estableix la possibilitat que la presentació d'escrits o documents (com per exemple, la presentació de proves) puguin dur-se a terme telemàticament o electrònica. Així mateix, cal destacar també la reforma de l'art. 382 de la LEC, amb el qual es permet la proposició de proves tecnològiques, com la reproducció de paraules, imatges i sons captats per mitjà d'instruments de filmació, gravació, i altres de similars.

A més d'aquesta breu història legislativa de la prova tecnològica a nivell estatal, destaca també l'evolució en aquest sentit en l'àmbit internacional, en el que s'hi ha desenvolupat legislació relativa a la prova tecnològica en el procés civil. En l'àmbit de la Unió Europea (en endavant, UE) destaca el Reglament 910/2014 de la UE, el qual regula la firma electrònica. Tanmateix, els mitjans tecnològics evolucionen a gran velocitat i és molt difícil regular aquesta qüestió de forma eficient, per la qual cosa la regulació tant a nivell europeu com mundial encara segueix sent deficient.

3.2. La reforma de la LEC de 20 de desembre de 2023

El 20 de desembre de 2023 el Butlletí Oficial de l'Estat publicava el Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, pel qual es preveu la introducció de nombroses modificacions de la LEC, i que va entrar en vigor el 20 de març de 2024. Moltes d'aquestes modificacions que introdueix tenen a veure amb la integració de les noves tecnologies en el si del procés civil.

El Govern va aprovar un paquet de mesures de transformació digital i eficiència processal de l'Administració de Justícia a través del Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, pel que s'aproven mesures urgents per l'execució del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència en matèria de servei públic de justícia, funció pública, règim

local i mecenatge en matèria d'Eficiència Digital i Processal, el qual modifica més de 130 articles de la LEC.

Una de les novetats importants en aquest sentit és la reforma de diversos articles del Capítol I del Títol V del Llibre I, amb la qual es preveu la possibilitat de realitzar actuacions judicials i actes processals mitjançant presència telemàtica. D'aquesta manera, les actuacions que hagin de realitzar-se fora del partit judicial es practiquin, sempre que sigui possible, mitjançant videoconferència, així com també les actuacions judicials podran realitzar-se mitjançant videoconferència en els termes de l'art. 229 de la LOPJ. A més, s'introdueix un nou article, el 129 bis, que regula la celebració d'actes processals mitjançant presència telemàtica, sempre i quan les oficines judicials disposin dels mitjans tècnics necessaris per fer-ho, amb l'excepció d'aquells "actes que tinguin per objecte l'audiència, declaració o interrogatori de parts, testimonis o pèrits, l'exploració de la persona menor d'edat, el reconeixement judicial personal o l'entrevista a persona amb discapacitat, en els que serà necessària la presència física de la persona que hagi d'intervenir i, quan aquesta sigui una de les parts, la de la seva defensa lletrada" (apartat segon de l'art. 129 bis de la LEC), excepció que al seu torn preveu també una sèrie d'excepcions.

Es preveuen també novetats pel que fa a la presentació d'escrits per mitjans electrònics (art. 135), la realització d'actuacions judicials mitjançant sistema de videoconferència (nou art. 137 bis), o l'establiment de la regla general de la pràctica d'actes de comunicació per mitjans electrònics (art. 152). Una altra novetat és que en l'audiència prèvia i en el judici oral, les parts i els seus representants hauran de comparèixer per videoconferència o mitjançant la utilització de mitjans electrònics per la reproducció del so i, en el seu cas, de la imatge, quan el tribunal ho acordi d'ofici o a instància d'alguna de les parts, i es compleixin els requisits de l'art. 137 bis (arts. 414 i 432).

Aquestes novetats poden jugar un paper important pel que fa a l'acte processal de la prova. Sobre aquesta, es preveu de forma específica una modificació, que consisteix en la possibilitat de proposar per les parts o d'acordar d'ofici pel tribunal la pràctica de tota aquella prova anticipada que es consideri pertinent i útil a l'objecte del procediment (art. 752 LEC).

En conclusió, la LEC s'ha anat reformant al llarg dels darrers anys per donar resposta a la regulació d'una nova realitat social com és la presència de la tecnologia al dia a dia i

com això es trasllada al dret, així com a la utilització de mitjans de prova tecnològics en el procés civil. Així mateix, existeixen també lleis complementàries que aprofundeixen en la regulació, no només estatals sinó també en l'àmbit de la UE. Anteriorment a l'última reforma de la LEC, tota aquesta regulació encara era insuficient per donar resposta a la qüestió de la prova tecnològica en el procés civil, així ara caldrà veure com responen les novetats introduïdes per la nova LEC en aquest sentit davant les demandes d'una societat cada vegada més abocada a l'ús de la tecnologia per a tot.

4. MITJANS DE PROVA TRADICIONALS VS. NOVES TECNOLOGIES

4.1. Anàlisi dels Mitjans Tradicionals de Prova

Com ja s'ha vingut dient, els mitjans de prova admesos en el nostre ordenament jurídic es troben recollits a l'art 299 de la LEC, el qual estableix una enumeració *numerus apertus* – d'acord amb l'apartat tercer –, i en el seu apartat primer enumera els mitjans de prova dels que es pot fer ús en un judici: l'interrogatori de les parts; els documents públics i privats; el dictamen de pèrits; el reconeixement judicial; i l'interrogatori de testimonis. Aquests mitjans de prova serien els mitjans de prova que podríem denominar com a clàssics o tradicionals.

L'apartat segon introdueix el que podríem denominar com a nous mitjans de prova, dels quals se'n parlarà en el següent subapartat, consistents en mitjans de reproducció de la paraula, el so i la imatge, així com els instruments que permetin arxivar i conèixer o reproduir paraules, dades, xifres i operacions matemàtiques. A més, l'apartat tercer del mateix article recull la possibilitat que existeixi i s'utilitzi qualsevol altre mitjà no previst de forma expressa a la norma, però a partir dels quals se'n pugui obtenir certesa sobre fets rellevants, d'aquí que es mencionés anteriorment que el llistat de l'apartat primer és *numerus apertus*.

Generalment, la idoneïtat de l'ús d'un o altre mitjà de prova vindrà donada per la naturalesa del fet que es vulgui provar i de les seves circumstàncies, sempre en relació amb la pretensió que es vulgui exercitar. A més, els mitjans de prova que es vulguin utilitzar hauran de ser proposats formalment a instància de part, en el moment oportú, i la seva pràctica es durà a terme, de forma general, en l'ordre determinat per l'art. 300 LEC.

Vegem ara unes nocions generals breus sobre els mitjans de prova tradicionals de l'art. 299.1 LEC, del qual podrem extreure que, tot i tractar-se de mitjans de prova sorgits abans de la irrupció de les noves tecnologies en la societat, aquests mitjans també s'han modernitzat en aquest aspecte i han acabat per introduir-ne una variant tecnològica, i fins i tot en algun cas digitalitzant-se gairebé completament.

4.1.1. *Interrogatori de les parts*

L'art. 301 de la LEC defineix el mitjà de prova de l'interrogatori de les parts com aquella declaració prestada per una part, o sota determinats requisits, per un tercer, en contestació a les preguntes formulades per una altra part sobre fets i circumstàncies relacionats amb l'objecte del litigi.

Les preguntes de l'interrogatori es formulen oralment en sentit afirmatiu, de forma clara i precisa, i és important que les preguntes no incloguin valoracions ni qualificacions, ja que en aquest cas el tribunal no les tindrà per vàlides.

Pel que fa a la pràctica d'aquest mitjà de prova, donat que és una prova que s'efectua de forma oral, com a regla general s'ha de practicar en la seu del tribunal enfront el qual es tramita el procés i en presència del jutge que coneix d'aquest procés, en virtut del principi d'immediació. No obstant, en casos excepcionals, atenent a les circumstàncies concurrents, el jutge pot acordar que la prova es practiqui fora de la seu del tribunal, per exemple, per videoconferència, tal com estableix l'art. 229.3 de la LOPJ ¹¹. Aquest apartat tercer es va introduir l'any 2003, mitjançant Llei Orgànica 13/2003, de reforma de la Llei d'Enjudiciament Criminal en matèria de presó provisional. Per tant, l'interrogatori per videoconferència és un dret des de fa 21 anys, tot i que és a partir de la pandèmia que els jutjats s'han vist obligats a actualitzar-se en aquest sentit i garantir que aquest dret no sigui menyscabat, ja que alguns jutjats el denegaven al considerar que la llei els emparava per la seva interpretació de l'últim incís de l'apartat tercer, el qual determina “quan així

¹¹ L'art. 229 de la LOPJ, apartat segon i tercer, estableixen que:

“2. Las declaraciones, interrogatorios, testimonios, careos, exploraciones, informes, ratificación de los periciales y vistas, se llevarán a efecto ante juez o tribunal con presencia o intervención, en su caso, de las partes y en audiencia pública, salvo lo dispuesto en la ley.

3. Estas actuaciones podrán realizarse a través de videoconferencia u otro sistema similar que permita la comunicación bidireccional y simultánea de la imagen y el sonido y la interacción visual, auditiva y verbal entre dos personas o grupos de personas geográficamente distantes, asegurando en todo caso la posibilidad de contradicción de las partes y la salvaguarda del derecho de defensa, cuando así lo acuerde el juez o tribunal. (...)”

ho acordi el jutge o tribunal”. Tant és així que el Tribunal Suprem (en endavant, TS) s’ha pronunciat sobre aquest dret, per exemple la Sala Penal del TS en la seva Sentència 331/2019, de 27 de juny, abans de la pandèmia, determinava que l’ús de la videoconferència produeix una equiparació jurídica a la presència física amb la presència virtual, de manera que no s’incompleixen els principis d’immediació ni d’oralitat, i establí també que, pel que fa al principi de publicitat, poden fins i tot millorar les condicions de publicitat de les actuacions judicials, “en quant les noves tecnologies garanteixen l’«assistència» a les actuacions judicials d’un nombre major de persones i permet seguiment especialitzat en millors condicions”¹².

4.1.2. Prova documental

La prova documental es troba recollida als arts. 264 a 280 i 317 a 334 de la LEC. Els documents són tot aquell objecte que contingui escriptura o altres signes gràfics, com per exemple dibuixos (Cachón, 2021), i poden ser tant públics, és a dir, “autoritzats per un Notari o empleat públic competent, amb les solemnitats requerides per la llei” (art. 1216 del CC), com privats, que són tots els que no són públics, és a dir, els generalment elaborats per un subjecte particular.

Amb la irrupció de les noves tecnologies a la societat sorgeix el document electrònic, que tal com estableix l’art. 3.5 de la Llei de Firma Electrònica, és aquell que conté “informació de qualsevol naturalesa en forma electrònica, arxivada en un suport electrònic segons un format determinat i susceptible d’identificació i tractament diferenciat”. Per la seva banda, l’art. 17 bis.1 de la Llei Notarial disposa que “Els instruments públics a què es refereix l’article 17 d’aquesta Llei, no perdran dit caràcter pel sol fet d’estar redactats en suport electrònic amb la firma electrònica avançada del notari i, en el seu cas, dels atorgants o intervinents, obtinguda la d’aquell de conformitat amb la Llei reguladora de l’ús de firma electrònica per part de notaris i demés normes complementàries”. A més, l’art. 3.8 de la Llei de Firma Electrònica assenyala que “El suport en què es trobin les dades firmades electrònicament serà admissible com a prova documental en judici”. Finalment, l’art. 24.2 de la Llei de serveis de la societat de la informació i de comerç electrònic indica que “En tot cas, el suport electrònic en què consti

¹² Sentència de la Sala Penal Segona del Tribunal Suprem núm. 331/2019, de 27 de juny de 2019 (Fonament de Dret 4t).

un contracte celebrat per via electrònica serà admissible en judici com a prova documental”.

4.1.3. Prova pericial

La prova pericial és un altre dels mitjans tradicionals de prova previstos per la LEC, concretament en els seus arts. 335 a 352.

El perit acostuma a ser una figura important en el si d'un procés, ja que és un subjecte que aporta coneixements especialitzats sobre algun àmbit, com científic, tècnic, artístic, etc., per tal de valorar fets o circumstàncies rellevants en l'assumpte o adquirir certesa sobre aquests.

Aquests coneixements són aportats pels pèrits mitjançant l'emissió d'un dictamen escrit, podent ser necessària posteriorment la prestació de declaració del perit sobre el contingut del dictamen.

4.1.4. Reconeixement judicial

El mitjà de prova de reconeixement judicial, regulat als arts. 353 a 359 de la LEC, és aquell mitjà pel qual es pretén provar la veracitat d'un fet sol·licitant al Jutge que sigui ell mateix qui valori l'estat de la cosa, lloc o persona en qüestió.

Segons l'art. 358 de la LEC, del reconeixement judicial practicat s'aixecarà acta detallada per part del lletrat o lletrada de l'Administració de Justícia, consignant-se en aquesta amb claredat les percepcions i apreciacions del tribunal, així com les observacions fetes per les parts i per les persones a les que es refereix l'art. 354 (concretament, les parts, procuradors i advocats). No obstant, si es compta amb els mitjans tecnològics necessaris, no serà d'aplicació l'anterior, sinó que el lletrat de l'Administració de Justícia garantirà l'autenticitat i integritat d'allò gravat o reproduït mitjançant la utilització de la firma electrònica o d'un altre sistema de seguretat que conforme a la llei ofereixi tals garanties.

Sobre aquest mitjà de prova, la LEC en dedica un article pel que fa a l'“Ús de mitjans tècnics de constància del reconeixement judicial”. Aquest article permet l'ús de mitjans de gravació de la imatge i so, o altres instruments similars, per deixar constància d'allò que sigui objecte del reconeixement judicial i de les manifestacions dels que intervinguin

en aquest, sent important garantir l'autenticitat i integritat d'allò gravat o reproduït, sempre que sigui possible, a través de la utilització de la firma electrònica o un altre sistema de seguretat.

4.1.5. Interrogatori de testimonis

Finalment, el mitjà de prova de l'interrogatori de testimonis o prova testifical, regulat als arts. 360 i ss. de la LEC, consisteix en la sol·licitud de les parts que determinades persones que tinguin coneixement dels fets controvertits relatius a l'objecte del judici declarin en aquest com a testimonis.

En cas que la persona testimoni resideixi fora de la demarcació judicial del tribunal, l'art. 364 de la LEC, en el seu apartat primer, determina que la seva declaració es durà a terme preferentment a través de videoconferència.

4.2. Incorporació de Noves Tecnologies en l'Activitat Probatòria

Des d'una perspectiva general del procés judicial a Espanya, s'han anat introduint de forma progressiva diversos elements digitals. Un dels àmbits en els que incideix especialment és en els mitjans probatoris de tot procés, per la rellevància que té l'activitat probatòria, al tractar-se d'una garantia fonamental del dret de defensa de l'art. 24 de la CE. És per això que es dona lloc a la legislació civil espanyola, en concret a l'art. 299.2 LEC, als mitjans de prova tecnològics, introduïts com a novetat l'any 2000, motiu pel qual moltes vegades són batejats com a "nous mitjans de prova", o mitjans de prova "moderns". Es podrien definir, doncs, com aquells mitjans de prova que no apareixen regulats en les antigues lleis, o aquells que no van poder estar en la ment del legislador en el moment de promulgar-se dites lleis, i que són fruit dels avenços científics o tecnològics (Gómez del Castillo, 2001)¹³.

Actualment, existeix una gran varietat de proves tecnològiques, i els ràpids avenços tecnològics fan que en sorgeixin nous tipus. És per això que és difícil fer una llista

¹³ Gómez del Castillo y Gómez, M. M. (2001). Aproximación a los nuevos medios de prueba en el proceso civil. *Derecho y conocimiento: anuario jurídico sobre la sociedad de la información y del conocimiento*, 1, 77-90. <https://rabida.uhu.es/dspace/handle/10272/1535>

completa i exhaustiva de totes les proves tecnològiques que es poden practicar en el procés civil i, d'aquesta manera, la LEC deixa espai a diferents tipus de mitjans tecnològics, fent una enumeració *numerus apertus* d'aquests.

4.2.1. Mitjans de prova tecnològics

Com ja s'ha vingut dient, l'apartat segon de l'art. 299 de la LEC afegeix que, a més dels mitjans tradicionals de prova vistos anteriorment, també s'admetran com a mitjans de prova els mitjans de reproducció de la paraula, el so i la imatge, així com els instruments que permeten arxivar i conèixer o reproduir les paraules, dades, xifres i operacions matemàtiques dutes a terme amb fins comptables, o d'una altra classe, rellevants pel procés.

Castro Durán (2021) determina que en l'ordre civil, a diferència d'altres ordres jurisdiccionals, es poden singularitzar dos mitjans de prova, distingint-los dels documents en sentit estricte. Segons ell, aquests mitjans de prova són els denominats per la doctrina com a mitjans de reproducció. Concretament en serien dos, en primer lloc, els "instruments de filmació, gravació i semblants", previstos a l'art. 382 de la LEC, i en segon lloc, l' "acta de la reproducció i custòdia dels corresponents materials", recollits al següent art. 383 de la LEC.

Així doncs, en virtut de l'art. 382 de la LEC, les parts podran proposar com a mitjà de prova la reproducció enfront el tribunal de paraules, imatges i sons captats mitjançant instruments de filmació, gravació i altres similars, acompanyant aquesta prova, en el seu cas, amb la transcripció escrita de les paraules contingudes en el suport que sigui, i que resultin rellevants pel cas. El següent art. 383 de la LEC fa referència als actes que es realitzin en aplicació de l'article anterior, determinant que s'haurà d'aixecar l'acta oportuna, on s'hi consignarà quant sigui necessari per la identificació de les filmacions, gravacions i reproduccions dutes a terme, així com, en el seu cas, les justificacions i dictàmens aportats o les proves practicades.

És evident que un dels principals problemes que plantegen aquest tipus de mitjans de prova és el de la seva veracitat i autenticitat. És per això que l'apartat segon de l'art. 382 permet sol·licitar l'examen d'aquest tipus de prova proposada per part d'un perit, amb el fi de determinar si la prova ha sigut manipulada o falsejada. Aquesta prova serà valorada

pel Tribunal segons les “regles de la sana crítica” (apartat tercer de l’art. 382 LEC), i el que pot passar moltes vegades és el fet que, donada la poca confiança que es té en aquest tipus de mitjans de prova, donada la seva dubtosa veracitat en moltes ocasions, la seva força de convicció dependrà de si el seu contingut pot ser recolzat per algun altre dels mitjans de prova proposats.

Sobre la base dels articles de la LEC citats en aquest apartat, tal com determina Gómez del Castillo (2001), és possible afirmar que la llei, sense cap ànim de ser un llistat *numerus clausus*, regula essencialment un doble instrument probatori pel que fa a mitjans tecnològics: d’una banda, els suports que permeten captar i reproduir sons i imatges, i d’altra banda, els suports que permeten arxivar i conèixer dades o xifres. Anem a veure breument amb més detall cadascun d’aquests.

4.2.1.1. La reproducció de sons i imatges

Pel que fa a la reproducció de sons i imatges, la LEC les admet, com a mitjans de prova, i en conseqüència, també la seva proposició i pràctica, en el corresponent suport, mitjançant aparells de filmació, gravació, i altres de semblants (arts. 289.2, 299.2, 300.1, 431, 382 i 383) (Gómez del Castillo, 2001).

Ja inclús abans de la publicació de la LEC de l’any 2000, i, per tant, de la contemplació en aquesta norma processal civil d’aquest nou mitjà de prova, el TC s’havia pronunciat sobre l’eficàcia probatòria de les “cintes magnetofòniques”. La STC 190/1992, de 16 de novembre, determinava en el seu FJ 3r que:

Con carácter general, debe reconocerse que toda grabación magnetofónica presenta una posibilidad cierta de manipulación, trucaje y distorsión del contexto global en el que tuvieron lugar las manifestaciones reproducidas, siendo perfectamente concebible que en ella se imite la voz de una persona al objeto de atribuirle unas declaraciones de las que no fue autor y que, incluso, nunca se produjeron. Mas una cosa es que, para evitar la proliferación de "pruebas" artificiosamente conseguidas, se recomiende proceder con suma cautela a la hora de admitir como tales las manifestaciones contenidas en uno de estos soportes, y otra bien distinta es que deba negárseles radicalmente toda eficacia probatoria. Por el contrario, la misma existencia de intervenciones telefónicas legalmente

*autorizadas con fines de investigación judicial avala la consideración como medio de prueba de las conversaciones así grabadas pues, de otro modo, semejante procedimiento resultaría inútil a los pretendidos efectos. Partiendo, pues, del valor probatorio que, con las debidas precauciones, cabe otorgar al contenido de una cinta magnetofónica, deberá comprobarse a continuación si, en el caso de autos, dichas precauciones fueron observadas por los órganos judiciales*¹⁴.

Amb l'ús d'aquest mitjà de prova s'haurà d'aixecar acta, on s'hi consignarà tot allò necessari per la identificació de les filmacions, gravacions i reproduccions dutes a terme i, en el seu cas, les justificacions i dictàmens aportats i les proves practicades (art. 383.1 LEC). A més, per la importància que revesteix el fet que el material que contingui la paraula, imatge o so reproduïts no pateixi cap alteració, quedarà custodiat pel Lletrat d'Administració de Justícia.

El Tribunal Suprem també s'ha pronunciat en nombroses ocasions sobre aquest tipus de proves, per exemple, en la STS 622/2004, de 2 de juliol, en la qual s'assenyala la licitud de l'obtenció d'aquests mitjans de prova, sempre i quan aquesta obtenció no s'hagi realitzat en forma contrària a Dret o amb vulneració als drets fonamentals de les persones a què tals gravacions o filmacions es refereixin, i posant com a límit l'actuació dels detectius privats que es menciona a l'art. 102 del Reial Decret 2364/1994, determinant que *"en ningún caso podrán utilizar para sus investigaciones medios personales o técnicos que atenten contra la derecho al honor, intimidad personal o familiar, a la propia imagen o al secreto de las comunicaciones"* (art. 102)(...)"¹⁵. Aquest un límit que imposa la citada sentència a la obtenció d'aquest tipus de proves de conformitat amb el Dret i amb respecte als drets fonamentals de les persones implicades en les gravacions o filmacions és un límit molt important, que es tractarà amb més deteniment més endavant.

¹⁴ Sentència de la Sala Primera del Tribunal Constitucional núm. 190/1992, de 16 de novembre de 1992 (FJ 3r).

¹⁵ Sentència de la Sala Civil Primera del Tribunal Suprem núm. 622/2004, de 2 de juliol de 2004 (Fonament de Dret 2n).

4.2.1.2. La utilització dels suports de registrament de dades o xifres

Respecte a la utilització dels suports de registrament de dades o xifres, la LEC admet com a mitjans de prova tots aquells que permetin arxivar, enregistrar, conèixer o reproduir paraules, dades, xifres i operacions matemàtiques, dutes a terme amb finalitats comptables o d'una altra classe, que siguin rellevants pel procés (arts. 289.2, 299.2 i 384.1) (Gómez del Castillo, 2001). La part que proposi aquest tipus de prova podrà aportar els dictàmens i mitjans de prova instrumentals que consideri convenients, així com també ho podrà fer l'altra part, aportant dictàmens i mitjans de prova quan qüestionin o rebatin l'autenticitat i exactitud de la prova.

El que ve a dir la LEC amb la introducció d'aquest mitjà de prova és que les dades obtingudes a partir d'aquests suports poden contenir informació que serveixi per adquirir el convenciment del fet afirmat, podent estar, doncs, aquesta informació, recollida en una pàgina web, un correu electrònic, una base de dades, etc. (Pérez Palací, 2014), tal com es detallarà tot seguit en el següent epígraf.

4.2.2. Fonts de prova tecnològiques

Les fonts de prova, com ja s'ha vist anteriorment, poden definir-se com els fets, és a dir, la realitat que es vol provar través de l'activitat o instrument, això és, el mitjà de prova (Pérez Palací, 2014), o bé també es poden definir com aquelles persones, objectes i llocs que poden proporcionar coneixements rellevants per tal d'aclarir els fets controvertits en el procés, mentre que, per altra banda, els mitjans de prova són les diferents classes d'activitats processals a través dels quals s'incorporen aquestes fonts de prova en el procés (Cachón, 2021).

Així doncs, el sorgiment de noves realitats relacionades amb les Tecnologies de la Informació i de la Comunicació (en endavant, TIC) ha fet néixer tota una sèrie de fonts de prova tecnològiques i digitals, de naturalesa diferent a les tradicionals, amb característiques particulars que afecten, per exemple, en la seva incorporació al procés, i que poden generar diferents problemes, sobre els que es tractarà més endavant.

Val a dir que, tal com explica Pérez Palací (2014), una pàgina web, un WhatsApp, o un correu electrònic, no són més que un document, però amb la particularitat que el mitjà o suport on es troba no és el tradicional, sinó que es troba en suport informàtic. Donada la gran varietat de fonts de prova tecnològiques que ens podem trobar avui en dia, veurem breument quines són les que tenen una rellevància més important a l'hora de presentar mitjans de prova en un procés civil.

Les fonts tecnològiques que tenen més rellevància a la pràctica són les pàgines web, el correu electrònic, la missatgeria instantània – sobretot WhatsApp –, i les xarxes socials. Aquestes noves fonts de prova han fet sorgir moltes controvèrsies en el si del procés civil. Per citar alguna sentència en referència a aquestes noves fonts, la STS 300/2015 tracta el valor probatori dels missatges de WhatsApp en judici, i mostra com inicialment la postura dels tribunals enfront aquesta font de prova era de cautela, degut a, com ja s'ha vingut dient, els possibles problemes que presenten tant en la licitud de la seva obtenció, com també en l'autenticitat i veracitat del seu contingut. Aquesta sentència estableix que:

*... la prueba de una comunicación bidireccional mediante cualquiera de los múltiples sistemas de mensajería instantánea debe ser abordada con todas las cautelas. La posibilidad de una manipulación de los archivos digitales mediante los que se materializa ese intercambio de ideas, forma parte de la realidad de las cosas. El anonimato que autorizan tales sistemas y la libre creación de cuentas con una identidad fingida, hacen perfectamente posible aparentar una comunicación en la que un único usuario se relaciona consigo mismo. De ahí que la impugnación de la autenticidad de cualquiera de esas conversaciones, cuando son aportadas a la causa mediante archivos de impresión, desplaza la carga de la prueba hacia quien pretende aprovechar su idoneidad probatoria.*¹⁶

¹⁶ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Suprem núm. 300/2015, de 19 de maig de 2015.

5. LA PROVA ELECTRÒNICA

Actualment, el major reflex de la influència que les TIC tenen en els mitjans de prova el trobem en el que denominem la prova electrònica. Aquest tipus de prova és avui en dia una de les proves més importants i abundants, i es troba enquadrada a l'art. 299 de la LEC, en els seus apartats 2 i 3.

Com ja s'ha vingut dient anteriorment, la CE consagra el dret a provar aquells fets a través de qualsevol mitjà probatori admès en dret; no obstant, avui en dia estem cada vegada més subjectes a les TIC, que es centren en tres àrees interrelacionades:

... la informática, el video y la telecomunicación, y cuyo desarrollo afecta a más de un área, y suponen la introducción en el mundo del derecho de nuevas fuentes de prueba a través de nuevos soportes y signos distintos de la escritura plasmada en un documento de papel (Pérez Palací, 2014).

Així doncs, en una primera instància, quan parlem de prova electrònica podria afirmar-se que és “aquella informació obtinguda a partir d'un dispositiu electrònic o mitjà digital, el qual serveix per adquirir convenciment de la certesa d'un fet o formar la convicció entorn a una afirmació rellevant pel procés” (Abel Lluch, 2011)¹⁷, tal com poden ser, per exemple, un WhatsApp, un missatge directe d'Instagram, o una piulada de Twitter.

Ja sabem que la incidència de les noves tecnologies en la nostra societat ha suposat una revolució en l'àmbit del dret, i dins d'aquest, en l'àrea dels mitjans de prova, provocant així el naixement de la “Prova Electrònica”, mitjà que pertany al grup de les proves documentals. El legislador civil separa la prova documental dels suports i mitjans de reproducció del so i de la imatge, tenint en conseqüència la prova electrònica naturalesa documental a tots els efectes (art. 299.2 LEC, en relació amb els arts. 382 i 383).

La LEC fa remissions al que denominem “prova electrònica”; ja en la seva Exposició de Motius, en concret a l'apartat XI es parla de “la utilització de nous instruments probatoris, com suports, avui no convencionals, de dades, xifres i comptes, als que, en definitiva, se'ls hagi d'atorgar una consideració anàloga a la de les proves documentals”. A més, a la Llei 59/2003, de 19 de desembre, de Firma Electrònica, el legislador dona la

¹⁷ Abel Lluch, X., Picó i Junoy, J. (2011). *La prueba electrónica: Estudios prácticos sobre los medios de prueba*. Colección de Formación Continua Facultad de Derecho ESADE. J. M. Bosch editor. <https://es.scribd.com/document/536568932/La-Prueba-Electronica>

consideració de prova documental a tot suport on s'hi trobin dades firmades electrònicament (art. 3.8). En aquest sentit, la Llei 34/2002, d'11 de juliol, de societat de serveis de la informació, confirma aquesta naturalesa de prova documental al seu art. 24.2, el qual determina que “En tot cas, el suport electrònic en què consti un contracte celebrat per via electrònica serà admissible en judici com a prova documental”.

Com ja s'ha pogut observar, la definició legal de prova electrònica no es pot trobar en el nostre ordenament jurídic; no obstant, sí que es defineix doctrinalment. Tal com indica Arrabal Platero (2020)¹⁸: *“la prueba tecnológica ha sido definida doctrinalmente como todo aquel archivo informático que contiene metadatos, esto es, información «oculta» sobre su contenido almacenado en forma de ceros y unos y que necesita, por tanto, de su transformación en información legible”*, i tal com segueix la definició de Bueno de Mata (2019, pàg. 133)¹⁹ en aquest sentit:

... aquel medio electrónico que permite acreditar hechos relevantes para el proceso, ya sean hechos físicos o incluso electrónicos, y que se compone de dos elementos necesarios para su existencia (...): un elemento técnico que hará referencia bien a un hardware en sede judicial o bien a un canal electrónico cuando se presente mediante un sistema de gestión procesal informatizado y un elemento lógico o software que tendrá naturaleza intangible.

Per altra banda, podríem considerar que existeixen dues modalitats bàsiques de prova electrònica; en primer lloc, aquelles dades que es troben emmagatzemades en sistemes o aparells informàtics, i en segon lloc la informació que es transmet electrònicament a través de les xarxes de comunicació. Si bé les seves principals característiques són les mateixes; són proves intangibles, ja que són en format electrònic, i no físic, i són proves fàcilment destructibles, ja que són fàcilment accessibles i per tant, també fàcilment manipulables. Un altre aspecte important a considerar és que són proves que poden resultar molt intrusives pel fet que la seva recollida pot afectar fàcilment drets i llibertats fonamentals de les persones, tals com el dret a la intimitat, el secret de les comunicacions, o la protecció de dades de caràcter personal.

¹⁸ Arrabal Platero, P. (2020). *La prueba tecnológica: aportación, práctica y valoración*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.ares.uab.cat/servlet/libro?codigo=766642>

¹⁹ Bueno de Mata, F. (2019). *Las Diligencias de investigación penal en la cuarta revolución industrial: principios teóricos y problemas prácticos*. Thomson Reuters Aranzadi. <https://dialnet-unirioja-es.ares.uab.cat/servlet/libro?codigo=739589>

En conclusió, la prova electrònica es pot considerar com a font de prova i, en conseqüència, tal com determina Armenta Deu (2018)²⁰, “tenim tantes proves tecnològiques com un pugui imaginar (un pen drive, un ordinador, un WhatsApp, un correu electrònic, un comentari en un fòrum, una piulada, un document digital, un vídeo de Youtube, una publicació temporal a Instagram...)”, així com també totes aquelles que vagin sorgint amb els avenços tecnològics i digitals als que està sotmesa la nostra societat des de finals del segle XX.

6. DESAFIAMENTS JURÍDICS I ÈTICS DE L'ADMISSIÓ DE PROVES ELECTRÒNIQUES

6.1. Problemes Jurídics en l'Admissió de Proves Electròniques

La prova electrònica, com ja s'ha vist, s'equipara processalment a la prova documental, és a dir, les fases per les que passa la prova electrònica són, en principi, les mateixes: la proposició de la prova, la seva admissió i pràctica i, finalment, la valoració de la prova. Tal com diu Bueno de Mata (2014), l'especial naturalesa de la prova electrònica obre les portes al debat pel que fa a si hauria d'existir un procediment especial per aquest tipus de proves o, si per contra, seria adient una adaptació del procediment comú per tal d'ajustar-lo a la nova realitat tecnològica; no obstant, encara no és així.

Així doncs, la prova electrònica s'ha d'aportar, amb caràcter general, amb l'escrit de demanda o de contestació a la demanda (art. 265.1.2º LEC), amb les excepcions previstes per la LEC, per les quals és permès l'aportació posterior de la prova, això és, quan els documents siguin de data posterior a aquests escrits i que fos impossible la seva producció en moments anteriors, quan la part que la presenta no hagués tingut constància de la seva existència i ho justifiqui, i per últim, quan no fos possible obtenir-la amb anterioritat (art. 270.1 LEC). No obstant, aquestes excepcions poden portar problemes pel que fa a la prova electrònica, ja que en aquest tipus de prova és fàcil manipular-ne la data, de manera que s'ha de prendre especial precaució a l'hora d'admetre un document electrònic al·legant

²⁰ Armenta Deu, T. (2018). Regulación legal y valoración probatoria de Fuentes de prueba digital (correos Electrónicos, WhatsApp, redes sociales). *IDP: revista de Internet, derecho y política*, 27, 67-76. <https://doi.org/10.7238/idp.v0i27.3149>

que aquest és de data posterior a la demanda o a la contestació de la demanda, donat que fàcilment pot ser d'un moment anterior, però amb la data alterada.

Pel que fa a la obtenció de la prova, consisteix en obtenir les dades o la informació corresponent, per tant, aconseguir la informació rellevant continguda o emmagatzemada en dispositius electrònics, o bé transmesos electrònicament a través de correu electrònic, missatgeria instantània, etc. Un cop s'ha obtingut la prova, s'incorpora al procés, sempre i quan sigui admesa pel tribunal. A grans trets i en base a l'art. 11.1 de la LOPJ²¹, l'admissió de proves electròniques en el procés està condicionada a un judici de licitud en el que es valora i verifica que aquestes proves hagin sigut obtingudes sense vulnerar drets fonamentals. A més, el seu ús en el procés dependrà de la seva autenticitat i integritat, és a dir, que no hagin sigut manipulades i que conservin tot el contingut.

Els requisits perquè la prova sigui admesa són, en primer lloc, que la informació sigui necessària i útil, rellevant per tal d'acreditar els fets objecte del procés, i existint una relació entre aquella informació i els fets controvertits. En segon lloc, la prova ha de ser lícita, no només en la fase d'obtenció, que com ja s'ha mencionat, no es pot obtenir sota cap cas infringint drets i llibertats fonamentals, sinó també en la fase de pràctica del mitjà de prova. Finalment, s'han de complir els requisits exigits per llei, tal com s'estableix a l'art. 230.2 de la LOPJ, “els documents emesos pels mitjans anteriors, qualsevol que sigui el seu suport, gaudiran de la validesa i eficàcia d'un document original sempre que quedi garantida la seva autenticitat, integritat i el compliment dels requisits exigits per les lleis processals”.

Per últim, la valoració de la prova per part del jutge o tribunal consisteix en determinar, atenent a les “regles de la sana crítica”, si els resultats que s'extreuen de les proves practicades en el procés mereixen o no credibilitat, és a dir, mitjançant la valoració de la prova el tribunal declararà quins fets controvertits considera provats (Cachón, 2021).

La lliure valoració del tribunal té com a fons l'autenticitat de la informació de la prova electrònica, així com també la integritat del seu contingut, tal com s'ha indicat també per les fases d'obtenció i incorporació d'aquesta prova. Així s'estableix tant en la LEC, quan a l'art. 230.2 es refereix a “l'autenticitat i exactitud d'allò reproduït”, i en la LOPJ en el seu art. 230.2, ja citat en aquest apartat, quan diu que “els documents emesos pels mitjans

²¹ Art. 11.1 LOPJ: “En todo tipo de procedimiento se respetarán las reglas de la buena fe. No surtirán efecto las pruebas obtenidas, directa o indirectamente, violentando derechos o libertades fundamentales”.

anterior, qualsevol que sigui el seu suport, gaudiran de la validesa i eficàcia d'un document original sempre que quedi garantida la seva autenticitat, integritat (...)"'. Per tant, el jutge o tribunal haurà de valorar en quant a l'autenticitat de la prova electrònica l'origen de les dades, és a dir, la font de la que prové la informació, i en quant a la seva integritat, haurà de tenir en compte que aquelles dades no s'hagin alterat o manipulat. Per facilitar-ho, la LEC ja preveu en els seus articles 382 i 384 que la part que proposa aquest tipus de prova pugui aportar dictàmens i mitjans de prova instrumentals juntament amb la prova electrònica, així com també ho podrà fer la part contrària quan posi en dubte l'autenticitat i exactitud d'aquella.

Per tant, en general la prova electrònica presenta certs problemes pel que fa al seu tractament processal derivada de les seves característiques, tal com determinen Pérez Palací (2014, p. 13), o també Castro Durán (2021, p. 10). En primer lloc, és susceptible de vulnerar drets i llibertats fonamentals, com el dret a la pròpia imatge, el secret de les comunicacions, o el dret a la intimitat (art. 18 CE). En segon lloc, un altre problema de la prova electrònica és que es caracteritza per ser volàtil, és a dir, fàcilment modificable o, fins i tot, eliminable. Com ja s'ha vingut dient, la prova electrònica pot ser alterada fàcilment, i no sol ser de difícil accés, podent-se realitzar fàcilment còpies sense autorització, de manera que no es pot distingir de l'original. És per això que molts autors, com per exemple Bueno de Mata (2014, p. 272), defensen un moment de proposició i aportació anticipada de la prova electrònica, fonamentat en la por racional que a causa de conductes humanes, defectes tècnics, o esdeveniments naturals, es pugui destruir o alterar l'estat d'un material probatori caracteritzat per la seva naturalesa canviant, estimant necessari aplicar el mecanisme processal de l'assegurament de la prova, per tal de garantir la cadena de custòdia d'una prova tan volàtil com és l'electrònica. Tal com determina, per exemple, la STS 300/2015, de 19 de maig, ja citada anteriorment, la prova de comunicació bidireccional mitjançant qualsevol dels diferents sistemes de missatgeria instantània ha de ser abordada amb "totes les cauteles", degut a què "la possibilitat d'una manipulació forma part de la realitat de les coses", i afirma que "l'anonimat que autoritzen tals sistemes i la lliure creació de comptes amb una identitat fingida, fan possible aparentar una comunicació en la que un únic usuari es relaciona amb sí mateix". També la Sentència 31/2014 de l'Audiència Provincial de Cadis posa èmfasi en la importància de la veracitat i autenticitat d'aquest tipus de prova, en concret pel que fa a missatges de WhatsApp, quan estableix que:

... pues no habiendo declarado los dos implicados, de la existencia de lesiones no puede desprenderse el origen de su autoría y unos mensajes de WhatsApp sobre los que ningún técnico ha declarado y que no consta que sean veraces o emitidos por el apelante o que no hayan podido ser manipulados, no es suficiente prueba para sustentar en ella el pronunciamiento condenatorio que se combate, razón que hace procedente la estimación del recurso (...)"²².

No obstant, també trobem jurisprudència que determina que el fet que una prova digital hagi sigut manipulada no implica l'exclusió d'aquesta del procés; així es va pronunciar l'Audiència Provincial de Madrid en la seva Sentència 702/2015, quan diu que:

... la exclusión de dicha prueba solamente podría tener lugar por la concurrencia de una causa de nulidad, que existiría en caso de que la obtención de dicha prueba documental se hubiera producido con la infracción de un derecho fundamental, especialmente el derecho a la intimidad; lo que en este caso no ocurre, dado que han sido aportados al proceso por la propia persona titular del dispositivo electrónico que ha recibido los mensajes²³.

Així doncs, trobem que hi ha nombrosa jurisprudència al respecte, degut a la complexitat que s'ha anat veient que comporta l'obtenció i admissió de la prova electrònica, molta de la qual pot resultar contradictòria, complicant encara més aquesta qüestió.

6.2. Consideracions Ètiques de la Prova Electrònica en el Procés Civil

Una altra de les qüestions de gran importància pel que fa a la prova electrònica que cal abordar, com ja s'ha fet esment breument anteriorment, és la qüestió de l'afectació a determinats drets i llibertats fonamentals. La LEC ja preveu en el seu art. 287, així com també la LOPJ en el seu art. 11, la prohibició de la prova il·lícita, que és aquella prova obtinguda amb vulneració de drets fonamentals. Per tant, no és una qüestió que afecti exclusivament la prova electrònica, però revesteix especial importància en aquest cas, ja

²² Sentència de l'Audiència Provincial de Cadis núm. 31/2014, Secció 3^a, de 28 de gener de 2014.

²³ Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid núm. 702/2015, Secció 27^a, de 24 de novembre de 2015 (Fonament de Dret 1r).

que aquest tipus de prova sol ser més susceptible de ser obtinguda vulnerant drets fonamentals, esdevenint, així, nul·la.

Així doncs, els drets fonamentals que es poden veure afectats per l'obtenció o bé admissió de la prova electrònica són, principalment, els consagrats a l'art. 18 de la CE: el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (art. 18.1 CE), la inviolabilitat del domicili (art. 18.2 CE), el secret de les comunicacions (art. 18.3 CE), així com també el dret a la tutela judicial efectiva de l'art. 24 de la CE, i l'art. 120 de la CE sobre la motivació de les sentències i, per analogia, de les resolucions que acorden l'entrada i registre, i la intercepció de les comunicacions (Pérez Palací, 2014, p. 11). En aquest sentit es pronuncia l'Audiència Provincial de València, quan estableix que:

*... no puede perderse de vista que cualquier medio de prueba que se proponga, deberá ser obtenido de forma lícita de forma que, directa o indirectamente, no se violenten los derechos o libertades fundamentales. En otras palabras, el primer presupuesto de la aceptación de un mensaje de WhatsApp como prueba en un procedimiento, es que en su obtención no se hayan vulnerado ni el derecho a la intimidad ni el secreto de las comunicaciones.*²⁴

La intromissió il·legítima que vulnera aquests drets fonamentals es pot donar o bé per la intrusió en la vida privada de la persona, com seria la intromissió en el domicili, la instal·lació de micròfons o altres dispositius de gravació, o la intervenció de converses telefòniques, o bé per la divulgació pública de fets privats (art. 7 de la LO 1/1982²⁵). Tota la informació que contenen els nostres dispositius electrònics afecten la nostra intimitat personal, de manera que si s'incompleixen les garanties i requisits que permeten la ingerència en aquest dret fonamental per obtenir dades que poden ser incorporades al procés com a prova, la prova serà il·lícita. Així ho diu la STC 173/2011, quan estableix que:

... el cúmulo de la información que se almacena por su titular en un ordenador personal, entre otros datos sobre su vida privada y profesional (...), no sólo forma parte de este mismo ámbito, sino que además a través de su observación por los demás pueden descubrirse aspectos de la esfera más íntima del ser humano. (...)

²⁴ Sentència de l'Audiència Provincial de València núm. 276/2017, Secció 4ª, de 25 d'abril de 2017 (Fonament de Dret 1r).

²⁵ LO 1/1982, de 5 de maig, sobre protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i a la pròpia imatge.

*cuando su titular navega por Internet, participa en foros de conversación o redes sociales, descarga archivos o documentos, realiza operaciones de comercio electrónico (...) está revelando datos acerca de su personalidad, que pueden afectar al núcleo más profundo de su intimidad por referirse a ideologías, creencias religiosas, aficiones personales, información sobre salud, orientaciones sexuales, etc.*²⁶.

Sobre el dret al secret de les comunicacions, el Tribunal Suprem va aclarir en la seva Sentència 298/2013, que no hi ha vulneració a aquest dret quan qui hagi aportat el contingut hagués sigut una de les parts que mantenia la comunicació en qüestió, al determinar que *“El derecho al secreto de las comunicaciones (...) salvo resolución judicial no puede oponerse, sin quebrar su sentido constitucional, frente a quien tomó parte en la comunicación misma así protegida”*²⁷. A més, a la STS 292/2008 aquest Tribunal també especifica que les comunicacions s’han de realitzar en l’àmbit de la privacitat i en l’exercici del dret a la intimitat dels comunicants, és a dir, amb voluntat d’excloure tota ingerència de tercers en aquella relació comunicativa, sent ponderable aquesta situació en cada cas concret atenent a les circumstàncies concurrents²⁸.

Altra vegada veiem com un dels problemes principals que presenta la prova electrònica porta molta cua, hi ha molta jurisprudència al respecte, i suposa una qüestió amb molta complexitat de resoldre i d’establir on hi ha els límits. Els jutges, com a responsables de realitzar l’essencial tasca de valorar les proves aportades per les parts en el procés, es troben amb el repte d’enfrontar la problemàtica de la valoració de la prova electrònica, ja que no només han d’estar en certa manera familiaritzats amb aquest tipus de prova i amb la tecnologia actual, sinó que a més, tot això versa sobre una matèria que es troba en constant canvi, i que pot fer aflorar certs problemes i dubtes com els que s’han anat abordant en aquest apartat.

²⁶ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Constitucional núm. 173/2011, de 7 de novembre de 2011 (FJ 3r).

²⁷ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Suprem núm. 298/2013, de 13 de març de 2013 (Fonament de Dret 1r).

²⁸ Sentència de la Sala Segona del Tribunal Suprem núm. 292/2008, de 28 de maig de 2008 (Fonament de Dret 9è).

7. PERSPECTIVES FUTURES

Les perspectives futures pel que fa a la prova tecnològica en el procés civil ens porten a pensar en un escenari dinàmic i en constant evolució, marcat pels ràpids avenços de les TIC. La digitalització penetra cada vegada més profundament en tots els aspectes de la societat, de manera que el seu impacte en l'àmbit jurídic, sobretot pel que fa a l'Administració de la Justícia, és un fet ja real actualment, inevitable i transformador.

Per tant, és possible afirmar que s'anticipa una major integració i acceptació de la prova tecnològica en tot procediment judicial, i també, doncs, en el procés civil. Això no només inclou la utilització de documents electrònics i de comunicacions digitals, com ara la missatgeria instantània o les xarxes socials, com a proves en el procés, sinó que també s'obre pas amb força a la Intel·ligència Artificial (IA). La IA és una gran novetat, la qual comença a ser una eina que està trencant amb molts dels esquemes en tots els àmbits de la societat, i tot i que té potencials avantatges, té possibles inconvenients, així com també fa sorgir nombrosos dubtes sobre la seva utilització en l'àmbit de la justícia. Per una banda, és indubtable el potencial que té, no només per la infinitat de possibles aplicacions, sinó també en termes de reducció de temps i cost per a l'Administració de Justícia, i fins i tot per contribuir a objectivar determinades situacions (De Luis García, 2023)²⁹. A títol d'exemple, algunes de les eines més rellevants de IA aplicades a l'àmbit judicial que trobem són aquelles que serveixen per calcular el risc de reincidència (com el sistema COMPAS), altres que detecten denúncies falses (com VERIPOL), fins i tot algunes que permeten predir delictes (com HART o PREDPOL), o inclús predir el fallo d'una sentència (com JURIMETRÍA). No obstant, no es pot oblidar que totes aquestes eines d'IA plantegen riscos, també biaixos, etc., de manera que l'objectiu rau en trobar la manera de minimitzar aquests riscos, des del màxim respecte als drets fonamentals, a través d'una regulació adequada de l'ús de la IA en l'àmbit de la justícia, el qual encara no és una realitat ni en l'ordenament nacional, ni en l'internacional. En l'àmbit europeu sí que s'han començat a desenvolupar textos no vinculants que tracten de proposar com s'haurien de regular l'ús d'eines d'IA en la justícia, i com poden aquests sistemes impactar en els drets fonamentals³⁰. Tot i que les experiències amb IA en l'àmbit jurídic a Espanya

²⁹ De Luis García, E. (2023). Justicia, inteligencia artificial y derecho de defensa. *IDP: Revista de De Internet, Derecho y Política*, 39, 1-12. <https://doi.org/10.7238/idp.v0i39.417164>

³⁰ La Carta Ètica Europea sobre l'ús de la intel·ligència artificial en els sistemes judicials i el seu entorn, adoptada en el si del Consell d'Europa l'any 2018, on es recullen els principis que han de regir en la utilització de la IA en la justícia: respecte pels drets fonamentals, no discriminació, qualitat i seguretat,

són encara limitades, és inevitable la seva generalització, sent necessària la difícil tasca de configurar el procés judicial d'una manera en què ens puguem beneficiar de tots els avantatges que ofereix la IA, sense que això comporti un minvament dels drets fonamentals i les garanties del procés.

Per altra banda, s'espera que el marc legal que regula la prova tecnològica evolucioni i s'adapti amb l'objectiu d'abordar els desafiaments específics que presenta aquest tipus de prova. És a dir, implicaria l'actualització o creació de legislació i normativa que defineixi de forma clara quins han de ser els criteris per tot allò que s'ha anat veient que pot suposar una problemàtica en la prova electrònica, això és, a grans trets, la seva obtenció, admissibilitat, o valoració. En aquest sentit, actualment destaca el molt recent Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, pel que s'aproven mesures urgents per l'execució del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència en matèria de servei públic de justícia, funció pública, règim local i mecenatge. Aquest Reial Decret-Llei, que va entrar en vigor el 20 de març d'aquest any 2024³¹, introdueix una sèrie de mesures urgents per l'execució del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència, dirigides a la transformació digital i processal de l'Administració de Justícia, destacant la digitalització com una prioritat. Aquesta reforma suposa, segons Félix Bolaños (ministre de la Presidència, Justícia i Relacions amb les Corts), el major avenç en transformació digital de la història de la Justícia, i es divideix en dos grans blocs. El primer, amb l'objectiu d'adaptar la realitat judicial al marc tecnològic i digital actual, del qual en destaca especialment l'impuls de l'"Expedient Judicial Electrònic"³²; i el segon, orientat a

transparència, imparcialitat i justícia, i per últim, control de l'usuari. Al 2019, Directius ètiques per a una IA fiable, i al 2020 el Llibre Blanc sobre Intel·ligència Artificial de la Unió Europea, adoptat per la Comissió Europea. També des de l'any 2021 es troba en tramitació la Proposta de Reglament Europea i del Consell pel que s'estableixen normes harmonitzades en matèria d'intel·ligència artificial (Llei d'intel·ligència artificial) i es modifiquen determinats actes legislatius de la Unió, la qual quan entri en vigor, serà d'aplicació directa en els ordenaments jurídics dels Estats membres de la Unió. Un dels aspectes més rellevants d'aquesta proposta, posteriorment a l'esmena aprovada pel Parlament Europeu el juny de 2023, és que queda prohibida la comercialització o utilització de sistemes d'IA utilitzats per dur a terme avaluacions de risc de persones físiques o grups de persones físiques per determinar el risc que cometin delictes o reincideixin en la seva comissió, o amb la mateixa finalitat, duguin a terme l'elaboració del perfil de persones físiques o l'avaluació de trets de personalitat i característiques, en particular, la seva ubicació o conductes delictives passades (De Luis García, 2023).

³¹ El Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, va entrar en vigor el dia següent a la seva publicació al BOE, és a dir, el 21 de desembre de 2023. No obstant, les mesures d'eficiència digital van entrar en vigor vint dies després de la seva publicació, el 9 de gener de 2024, i les d'eficiència processal als tres mesos de la seva publicació, el 20 de març de 2024.

³² Tal com explica la notícia publicada a la pàgina web del Govern d'Espanya del 19 de desembre de 2023, l'Expedient Judicial Electrònic inclou tots els documents, tràmits, actuacions electròniques i gravacions

l'eficiència processal, amb l'objectiu de garantir procediments més àgils, bloc en el qual destaca la preferència de la presència telemàtica per a la realització d'actes processals. Es preveu, a més, que fomenti una major integració de la prova tecnològica en el procés civil, millorant l'eficiència i accessibilitat de la justícia. S'anticipa també que aquest Reial Decret-Llei contribueixi al desenvolupament de noves regulacions per tal d'adaptar el sistema judicial espanyol a les necessitats tecnològiques actuals, establint un entorn legal més modern.

Un altre aspecte a destacar és que es requerirà un increment en la necessitat de formar als professionals del dret en les competències judicials, ja que advocats, jutges, etc., requeriran una comprensió profunda de les implicacions tècniques i legals de la prova tecnològica per poder manejar-la adequadament i efectiva en tot procediment judicial.

Per últim, serà més necessària una col·laboració internacional, donat que les TIC i les proves electròniques poden transcendir les fronteres nacionals, el qual podria comportar que siguin necessaris esforços coordinats per establir determinats estàndards, així com pràctiques comunes, que facilitin el reconeixement i l'execució de la prova tecnològica. De fet, el Reial Decret-Llei 6/2023 n'és un exemple, ja que està estretament connectat amb el "Next Generation" de la UE³³.

En conclusió, les perspectives futures de la prova tecnològica en el procés civil apunten cap a un entorn judicial més digitalitzat i globalitzat. La constant i ràpida evolució

que formen part de cada procediment judicial. A més, enforteix la interoperabilitat mitjançant l'intercanvi d'expedients electrònics, tant entre òrgans judicials o fiscals com entre l'Administració de Justícia i la resta d'Administracions Públiques. *El Gobierno aprueba un paquete de medidas para la transformación digital y procesal del servicio público de Justicia*. Gobierno de España. <https://planderecuperacion.gob.es/noticias/gobierno-aprueba-paquete-medidas-transformacion-digital-procesal-servicio-publico-justicia-prtr>

³³ Citant a Bueno de Mata, F. (2021). *Hacia un proceso civil eficiente: Transformaciones judiciales en un contexto pandémico*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.ares.uab.cat/servlet/libro?codigo=849873> : "En la web de la Comisión Europea se indica que *NextGenerationEU* es más que un plan de recuperación. Es una oportunidad única para salir más fuertes de la pandemia, transformar nuestra economía y crear oportunidades y trabajos para esa Europa en la que queremos vivir. Contamos con todo lo necesario para poder hacerlo. Tenemos la visión, tenemos el plan y hemos acordado invertir 806.900 millones de euros entre todos. El presupuesto a largo plazo de la UE, junto con el *NextGenerationEU*, instrumento temporal concebido para impulsar la recuperación, será el mayor paquete de estímulo jamás financiado en Europa. Un total de 2,018 billones de euros a precios corrientes ayudarán a reconstruir la Europa posterior a la COVID-19. Será una Europa más ecológica, más digital y más resiliente".

de la tecnologia demanda una contínua adaptació del dret processal per assegurar que la justícia sigui accessible, transparent i eficaç.

8. CONCLUSIONS

En el present treball s'ha abordat la qüestió de la prova tecnològica en el procés civil, analitzant la seva creixent importància en l'Administració de Justícia Espanyola, així com també la creixent rellevància dels mitjans de prova tecnològics en el procés civil espanyol. Amb tot això, es pot afirmar que la incorporació de la prova electrònica en l'àmbit civil ha augmentat, i que pot aportar més eficiència en els procediments judicials; no obstant, també presenta determinats desafiaments importants a tractar, sobretot en quant a autenticitat, integritat i admissibilitat.

A través d'aquesta anàlisi exhaustiva, s'ha arribat a una comprensió detallada sobre com l'evolució de la tecnologia transforma l'activitat processal de la prova, i s'ha tractat d'identificar solucions per als problemes detectats, tals com la necessitat de clarificar normatives que regulin específicament l'admissió i el tractament de proves electròniques, que respectin la protecció als drets fonamentals susceptibles de ser vulnerats per la seva obtenció i admissió. S'han examinat els aspectes legals, ètics i pràctics de l'adopció de mitjans de prova tecnològics, i a través de la revisió legislativa i jurisprudencial dels darrers anys, s'ha mostrat com les reformes recents, com la LEC i el Reial Decret-Llei 6/2023, estan configurant el tractament de la prova electrònica i la incorporació de la tecnologia en l'àmbit legal espanyol.

Entre els problemes identificats, destaca sobretot la manca d'un marc legal més robust que assegurí l'aplicació adequada d'aquests mitjans de prova, tot i que també s'ha vist que tant pel que fa a la normativa nacional com pel que fa a la normativa europea, s'està avançant en aquest camí, treballant en noves propostes que tractin d'abordar totes aquestes novetats tecnològiques que avancen tan ràpidament.

Per últim, considero que, com diu Bueno de Mata (2014), cal apreciar els avantatges oferts per les TIC, i acceptar-les no com una amenaça, sinó com un instrument d'ajuda o complement destinat a reforçar la tutela judicial efectiva. La nova realitat social, amb la irrupció de les noves tecnologies, fa inevitable que la seva incorporació en pràcticament

tots els àmbits de la nostra societat sigui una realitat, i també, així, en el nostre sistema jurídic. És per això que en comptes de lluitar contra aquesta nova realitat, considero que la solució és trobar la manera d'integrar-la correctament, a través d'un marc regulador extens i adequat, amb el qual es garanteixi el respecte als drets i llibertats fonamentals, així com les garanties de tot procés.

BIBLIOGRAFIA

Abel Lluch, X., Picó i Junoy, J. (2011). *La prueba electrónica: Estudios prácticos sobre los medios de prueba*. Colección de Formación Continua Facultad de Derecho ESADE. J. M. Bosch editor. <https://es.scribd.com/document/536568932/La-Prueba-Electronica>

Armenta Deu, T. (2018). Regulación legal y valoración probatoria de Fuentes de prueba digital (correos Electrónicos, WhatsApp, redes sociales). *IDP: Revista de Internet, Derecho y Política*, 27, 67-76. <https://doi.org/10.7238/idp.v0i27.3149>

Arrabal Platero, P. (2020). *La prueba tecnológica: aportación, práctica y valoración*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.are.uab.cat/servlet/libro?codigo=766642>

Aznar Domingo, A., Díaz Alejano, B., Paz García, R. A. (2022, febrer 7). La prueba en el procedimiento civil. *Elderecho.com*. <https://elderecho.com/prueba-procedimiento-civil>

Bueno de Mata, F. (2014). *Prueba Electrónica y Proceso 2.0. Especial Referencia al Proceso Civil*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.are.uab.cat/servlet/libro?codigo=555872>

Bueno de Mata, F. (2019). *Las Diligencias de investigación penal en la cuarta revolución industrial: principios teóricos y problemas prácticos*. Thomson Reuters Aranzadi. <https://dialnet-unirioja-es.are.uab.cat/servlet/libro?codigo=739589>

Bueno de Mata, F. (2021). *Hacia un proceso civil eficiente: Transformaciones judiciales en un contexto pandémico*. Tirant lo Blanch. <https://dialnet-unirioja-es.are.uab.cat/servlet/libro?codigo=849873>

Cachón Cadenas, M. (2021). *Esquemas de Derecho Procesal II*. UNO Editorial.

Carnelutti, F. (1973). *Instituciones de Derecho Procesal Civil*. Buenos Aires, Ejea.

Castro Durán, E. (2021). La prueba electrónica en el proceso civil. *Diario La Ley*, 9964.

https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEA_MtMSbF1CTEAAmNjEwtTC7Wy1KLizPw8WyMDI0MgMAMJZKZVuuQnh1QWpNqmJeYUpwIAwHlJXzUAAAA=WKE

De Luis García, E. (2023). Justicia, inteligencia artificial y derecho de defensa. *IDP: Revista de De Internet, Derecho y Política*, 39, 1-12.
<https://doi.org/10.7238/idp.v0i39.417164>

Delgado Martín, J. (2017, abril 11). La prueba digital. Concepto, clases, aportación al proceso y valoración. *Diario La Ley*, 6.
https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEA_MtMSbF1CTEAAiMTUzMDI7Wy1KLizPw8WyMDQ3MDE0NDkEBmWqVLfnJIZUGqbVpiTnGqWnJOamKRS2JJqnNiTmpeSmKRbUhRaSoAYE02pkwAAAA=WKE

García Santos, M. D. (2021). *Ser interrogado por videoconferencia es un derecho de todo ciudadano*. Lexforis International law. <https://lexforis.com/es/ser-interrogado-por-videoconferencia-es-un-derecho-de-todo-ciudadano/>

GARRIGUES (2023, diciembre 22). *¿Cuáles son las modificaciones más relevantes de la LEC derivadas del Real Decreto-ley de Eficiencia Digital y Procesal?*
https://www.garrigues.com/es_ES/noticia/cuales-son-modificaciones-mas-relevantes-lec-derivadas-real-decreto-ley-eficiencia-digital

Gómez del Castillo y Gómez, M. M. (2001). Aproximación a los nuevos medios de prueba en el proceso civil. *Derecho y conocimiento: anuario jurídico sobre la sociedad de la información y del conocimiento*, 1, 77-90.
<https://rabida.uhu.es/dspace/handle/10272/1535>

Iberley (2023, diciembre 22). *Novedades en el proceso civil por RD-ley 6/2023*.
<https://www.iberley.es/noticias/novedades-proceso-civil-rd-ley-6-2023-33041>

Iberley (2024, gener 11). *La reproducción de sonidos, imágenes o instrumentos de archivo como medios de prueba*. <https://www.iberley.es/temas/la-reproduccion-sonidos-imagenes-o-instrumentos-archivo-como-medios-prueba-56701>

Jiménez Marquínez, I. (2021). *El impacto de las nuevas tecnologías en el ámbito de la prueba en la vigente Ley de Enjuiciamiento Civil* [Treball de Fi de Grau, Universitat del País Basc]. *Trabajos Académicos-F, Derecho-S. Bizkaia*.
<https://addi.ehu.es/handle/10810/55024>

Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial, BOE, 157 §§ (1985).
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>

Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil, BOE, 7 §§ (2000).
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323>

Llei 34/2002, d'11 de juliol, de societat de serveis de la informació, BOE, 166 §§ (2002). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2002-13758>

Llei 59/2003, de 19 de desembre, de firma electrònica, BOE, 304 §§ (2003).
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-23399>

Llei 56/2007, de 28 de desembre, de Mesures d'Impuls de la Societat de la Informació, BOE, 312 §§ (2007). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-22440>

Olmos García, M. (2017). *La prueba digital en el proceso civil* [Treball de Fi de Grau, Universidad Pontificia Comillas]. Repositorio Comillas. <https://repositorio.comillas.edu/rest/bitstreams/88302/retrieve>

Pérez Palací, J. E. (2014). *La prueba electrónica: Consideraciones*. <https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/39084/1/PruebaElectronica2014.pdf>

Picó i Junoy, J. (2021). *La prueba a debate: diálogos hispano-cubanos*. J.M. Bosch Editor. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1tqcwvs>

Reial Decret-Llei 6/2023, de 19 de desembre, pel que s'aproven mesures urgents per l'execució del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència en matèria de servei públic de justícia, funció pública, règim local i mecenatge, BOE, 303 §§ (2023). <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-25758>

Rivera Morales, R. (2011). *La prueba: un análisis racional y práctico*. Marcial Pons. <https://www.marcialpons.es/media/pdf/9788497688994.pdf>

Sentís Melendo, S. (1979). *La prueba*. Buenos Aires, Ejea.

Villaverde Hernando, M. T. (2020). *Medios de prueba a la luz de las nuevas tecnologías* [Treball de Fi de Grau, Universidad Pontificia Comillas]. Repositorio Comillas. <https://repositorio.comillas.edu/rest/bitstreams/422093/retrieve>